

- Martin R. (2012). Regional Economic Resilience, Hysteresis and Recessionary Shocks. *Journal of Economic Geography*, 1(12), 1–32.
<https://doi.org/10.1093/jeg/lbr019>
- Melnik A. O. (2012). Adaptatsiia vitchyznianskykh pidpriemstv v umovakh svitovoi ekonomichnoi kryzy [Adaptation of domestic enterprises in conditions of global economic crisis]. *Biznes Inform*, 10, 30–32.
https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2012-10_0-pages-30_32.pdf
- Shandova N. & Hodunov S. (2026). Relokatsiina transformatsiia rehionalnoi ekonomichnoi struktury Ukrainy v umovakh viiny: prostorovi dysproportsii ta naslidky [Relocation transformation of the regional economic structure of Ukraine under war conditions: spatial disparities and consequences]. *Ekonomichni horyzonty*, 2, 68–84.
[https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(35\).2026.359173](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(35).2026.359173)
- Simmie J. & Martin R. (2010). The Economic Resilience of Regions: Towards an Evolutionary Approach. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 1(3), 27–43.
<https://doi.org/10.1093/cjres/rsp029>
- Sokolova L. V. (2016). Teoretyko-metodolohichna platforma rozrobky systemy adaptatsii pidpriemstv do zmin zovnishnoho seredovyshcha [Theoretical and methodological platform for developing a system for adapting enterprises to changes in the external environment]. *Problemy ekonomiky*, 3, 206–211.
https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2016-3_0-pages-206_211.pdf
- World bank. Overview: Ukraine. <https://www.worldbank.org/ext/en/country/ukraine>
- Yemelianenko L. & Pantasenko V. (2025). Adaptatsiia svitovoho dosvidu ekonomichnoho stratehuvannia vidnovlennia Ukrainy [Adaptation of world experience in economic strategizing for the recovery of Ukraine]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, 1, 29–41.
<https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-77-29-41>
- Zhykalyak M. V. (2025). Ekonomichna stiikist Ukrainy [Economic resilience of Ukraine]. *Ekonomichni visnyk Donbasu*, 1, 172–181.
[https://doi.org/10.12958/1817-3772-2025-1\(79\)-172-181](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2025-1(79)-172-181)
- Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.
Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.
Інструменти ШІ у підготовці цієї роботи не використовувались.
- Стаття надійшла до редакції / Received: 11.06.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 24.06.2026
Оприлюднено / Published: 30.07.2026

УДК 339.1:338.49(477)
JEL: G20; L81; O18; R11
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-6-22-32>

ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ 2022 РОКУ

©2026 РОЖКО В. І., ЛИСЕНКО А. О.

УДК 339.1:338.49(477)
JEL: G20; L81; O18; R11

Рожко В. І., Лисенко А. О. Тренди розвитку інфраструктури ринку в Україні після 2022 року

Попри зростання публікаційної активності щодо окремих складових ринкової інфраструктури України комплексний аналіз системних змін у динаміці 2022–2026 рр. залишається недостатньо розробленим. Поза увагою дослідників лишається взаємозумовленість між фізичними руйнуваннями та цифровою трансформацією, а також нові бізнес-моделі, що постали як адаптаційна відповідь ринкових інститутів на умови збройного конфлікту. Мета дослідження – виявити та систематизувати тренди розвитку ринкової інфраструктури України після лютого 2022 р., охарактеризувати нові моделі функціонування ринкових інститутів і окреслити вектори повоєнної модернізації в контексті євроінтеграції. У дослідженні застосовано системно-структурний і порівняльний аналіз, узагальнення статистичних і аналітичних матеріалів органів державної влади, міжнародних організацій і галузевих звітів за 2022–2026 рр. Встановлено, що руйнування фізичної ринкової інфраструктури (передусім транспортно-логістичної та торговельної) водночас спрацювало каталізатором прискореної цифровізації. Ідентифіковано п'ять ключових трендів: 1) формування децентралізованих логістичних хабів класу 3PL/4PL; 2) стрімке зростання електронної комерції (понад 6 млрд дол. США у 2023 р., темп зростання близько 20% щорічно); 3) розбудова фінтех-екосистеми та впровадження відкритого банкінгу (Постанова НБУ № 80, 2025 р.); 4) трансформація платформи «Дія» у повноцінний ринковий інститут; 5) виникнення оборонно-технологічних стартап-кластерів як нового феномену ринкової інфраструктури (понад 2 600 активних стартапів у 2024 р.). Наукова новизна статті полягає в комплексному описі якісних нових моделей ринкової інфраструктури, що постали в умовах збройного конфлікту: маркетплейс-моделі з фінтех-конвергенцією, мережевої логістики 3PL/4PL та гібридної оборонно-комерційної екосистеми. Повоєнне відновлення потребує синхронізації фізичної відбудови з цифровою модернізацією за стандартами ЄС і принципами резильєнтності. Результати можуть використовуватися при розробці стратегій економічного відновлення, залученні іноземних інвестицій в інфраструктурні проекти та гармонізації регуляторної бази з вимогами єдиного ринку ЄС.

Ключові слова: ринкова інфраструктура; цифровізація; воєнна економіка; логістика; електронна комерція; фінтех; відновлення України.

Табл.: 1. Бібл.: 20.

Рожко Віктор Іванович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: viktor.rozhko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0153-6280>

Лисенко Аліна Олександрівна – студентка, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: a.lysenko@student.karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0829-3450>

UDC 339.1:338.49(477)

JEL: G20; L81; O18; R11

Rozhko V. I., Lysenko A. O. Trends in the Market Infrastructure Development in Ukraine after 2022

Despite growing scholarly interest in specific segments of Ukraine's market infrastructure, a comprehensive analysis of systemic changes across 2022–2026 remains underdeveloped. The interdependence between physical destruction and digital transformation, as well as new business models formed as adaptive responses of market institutions to the military aggression context, have not been sufficiently examined. Aim of the article – to identify and systematise trends in the development of Ukraine's market infrastructure after February 2022, characterise new operational models of market institutions, and outline the directions of postwar modernisation in the context of European integration. The study employs systemic-structural and comparative analysis, as well as generalisation of statistical and analytical data from government authorities, international organisations and sector reports for 2022–2026. The destruction of physical market infrastructure (primarily transport-logistics and trade) simultaneously acted as a catalyst for accelerated digitalisation. Five key trends are identified: 1) formation of decentralised 3PL/4PL logistics hubs; 2) rapid e-commerce growth (exceeding USD 6 billion in 2023, approximately 20% annual growth rate); 3) fintech ecosystem development and open banking introduction (NBU Resolution No. 80, 2025); 4) transformation of the Diia platform into a full-fledged market institution; 5) emergence of defence-technology startup clusters as a new market infrastructure phenomenon (over 2,600 active startups in 2024). The scientific novelty lies in a comprehensive description of qualitatively new market infrastructure models arising under armed conflict conditions: the marketplace model with fintech convergence, 3PL/4PL networked logistics, and the hybrid defence-commercial ecosystem. Postwar recovery requires synchronised physical reconstruction and digital modernisation aligned with EU standards and resilience principles. The findings can inform economic recovery strategies, foreign investment attraction in infrastructure projects, and regulatory harmonisation with EU single market requirements.

Keywords: market infrastructure; digitalisation; wartime economy; logistics; e-commerce; fintech; Ukraine's recovery.

Tabl.: 1. Bibl.: 20.

Rozhko Viktor I. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Marketing, Management and Entrepreneurship, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: viktor.rozhko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0153-6280>

Lysenko Alina O. – Student, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: a.lysenko@student.karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0829-3450>

Ринкова інфраструктура виконує роль системного каркасу національної економіки: вона забезпечує взаємодію між виробниками та споживачами, рух товарів, капіталу й інформації. До її традиційних складових відносять транспортно-логістичну мережу, фінансово-банківські установи, торговельну мережу, телекомунікаційні системи та цифрові платформи. В умовах мирного розвитку ці складові формуються поступово й еволюційно, проте збройний конфлікт здатний кардинально змінити як їхній стан, так і саму логіку їхнього функціонування.

Повномасштабна збройна агресія Росії, розпочата в лютому 2022 р., завдала безпрецедентного удару по всіх зазначених складових. Щоденні втрати від блокування чорноморських портів для аграрного сектора складали близько 170 млн дол. США [3], вартість відновлення зруйнованої інфраструктури, за оцінками RDNA3, сягнула 486 млрд дол. [9]. У той самий час деструктивний шок прискорив трансформаційні процеси, реалізація яких у мирних умовах могла б тривати десятиліттями.

Ця суперечливість ситуації (руйнування фізичної бази при одночасному народженні нових інституційних форм) формує головну дослідницьку проблему роботи. Питання про те, як саме змінилася ринкова інфраструктура України та які нові моделі склалися у відповідь на виклики воєнного часу, набуває не лише академічного, а й практичного значення: науково обґрунтовані відповіді потрібні для розроблення стратегій повоєнного відновлення та гармонізації вітчизняних інститутів зі стандартами ЄС.

Актуальність дослідження додатково підсилюється євроінтеграційним вектором: з початком переговорного процесу про вступ до ЄС Україна зобов'язалася поступово привести своє регуляторне середовище у відповідність до вимог єдиного ринку. Ринкова інфраструктура є одним із ключових об'єктів такої гармонізації, що обумовлює необхідність її системного аналізу в поточних умовах [20].

Слід зазначити, що поняття «ринкова інфраструктура» не є усталеним у вітчизняній економічній науці: різні автори вкладають у нього різний зміст. У широкому розумінні воно охоплює сукупність інститутів, організацій і об'єктів, що забезпечують функціонування ринкових механізмів. У вузькому – лише матеріально-технічні об'єкти: дороги, склади, порти, мережі зв'язку. Для цілей дослідження застосовується широке тлумачення, що включає фінансову, логістичну, торговельну, телекомунікаційну та інституційну складові.

Масштаб деструктивного впливу збройного конфлікту на ринкову інфраструктуру не має аналогів у новітній економічній історії країн Центральної та Східної Європи. Водночас Україна демонструє унікальну здатність до адаптації та цифрового стрибка, що перетворює її на своєрідну «природну лабораторію» для вивчення стійкості економічних систем в екстремальних умовах. Саме ця двоїстість – між руйнуванням та інноваційним відновленням – робить дослідження особливо актуальним у контексті глобального порядку денного щодо підвищення резильєнтності інфраструктури.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Трансформацію логістичних систем під впливом воєнного стану досліджували Васильців Н. М. [1], Холоденко А. М. і Петрусик Н. Ю. [2], Гринів Н. Т. і Равліковська А. А. [3]. Автори фіксують переорієнтацію вантажопотоків, зміни у просторовій організації складської мережі та нові маршрутні рішення, однак здебільшого обмежуються аналізом 2022–2023 рр.

Цифрову трансформацію економіки в умовах збройного конфлікту системно моніторить Національний інститут стратегічних досліджень [4; 5; 16; 17]. З фінансових аспектів актуальними є роботи Демчишака Н. Б., Лоїка Р. В. і Лоїк А. В. [6], Іванової Н. В. і Попело О. В. [7], що розкривають еволюцію платіжної та банківської інфраструктури. Тенденції електронної комерції досліджує Крилов Д. В. [8], а роль e-commerce в контексті євроінтеграції аналізує Вербівська Л., Жук О., Євсєєва О. та ін. [14]. Перспективи цифрової економіки в стратегічному горизонті розглядав Український інститут майбутнього [20].

Питання конкурентних переваг і стратегічного позиціонування підприємств в умовах нестабільності досліджували Рожко В. І. та Альошин Д. Д. [19], визначаючи методичні підходи до оцінки та вдосконалення конкурентних переваг у кризових умовах. Регіональний вимір цифрової трансформації інфраструктури відображено у звітах Мінцифри [12].

Разом із тим, у науковій літературі зберігається низка прогалин. Відсутній комплексний аналіз

системної взаємодії між фізичними руйнуваннями та цифровою трансформацією в єдиному концептуальному полі. Бракує також дослідження нових бізнес-моделей, що утворилися як безпосередня адаптаційна відповідь на воєнні умови. Не систематизовано тренди в динаміці 2022–2026 рр. із виходом на прогнози повоєнної модернізації. Ці прогалини визначають наукову новизну пропонованого дослідження.

Окремого аналізу заслуговують зарубіжні дослідження, присвячені відновленню ринкової інфраструктури в постконфліктних економіках. Так, досвід відбудови Боснії та Герцеговини, Іраку та Лівії свідчить, що фізичне відновлення без одночасної інституційної та цифрової модернізації нерідко консервує довоєнні неефективності. Урахування цих уроків є критично важливим при розробці стратегій повоєнного відновлення України. Концепція «побудувати краще» (*Build Back Better*), закріплена в рамкових документах ООН, прямо передбачає інтеграцію принципів резильєнтності та цифрової інклюзивності у відновлювальні процеси.

Серед перспективних методологічних інструментів у контексті аналізу ринкової інфраструктури воєнної економіки варто виокремити підходи теорії складних адаптивних систем і концепцію «шоку трансформації» (*transformation shock*). Перша дозволяє розглядати різноспрямовані зміни в різних сегментах інфраструктури як єдину системну реакцію. Друга пояснює парадоксальний феномен, коли зовнішній деструктивний шок виступає каталізатором прискореної інноваційної активності, що й спостерігається в Україні після 2022 року.

Аналіз наявних публікацій свідчить також про певний «розрив між практикою і теорією»: реальні темпи трансформації ринкової інфраструктури України значно випереджають теоретичне осмислення цих процесів. Більшість наукових статей описує події 2022–2023 рр., тоді як 2024–2025 рр. характеризуються новою хвилею змін, пов'язаних з початком євроінтеграційних переговорів, запровадженням відкритого банкінгу та зміцненням оборонно-технологічного кластера. Ця стаття прагне частково заповнити вказаний часовий лаг.

Теоретичним підґрунтям дослідження слугують концепції резильєнтності (*resilience*) ринкових систем, розроблені у працях Холлінга (Holling, 1973) та розвинуті в контексті економічної географії Мартіном і Санлі (Martin & Sunley, 2015). Ці концепції дозволяють диференціювати «інженерну» резильєнтність (здатність повернутися до вихідного стану) та «еволюційну» резильєнтність (здатність адаптуватися до нового рівноважного

стану). Як буде показано нижче, ринкова інфраструктура України демонструє переважно еволюційний тип резильєнтності – трансформацію, а не просте відновлення.

МЕТА ТА ДОСЛІДНИЦЬКІ ПИТАННЯ

Мета статті полягає в дослідженні сучасних трендів розвитку ринкової інфраструктури України після 2022 р., ідентифікації нових моделей функціонування ринкових інститутів та обґрунтуванні пріоритетів повоєнної модернізації з урахуванням євроінтеграційного курсу.

Дослідницькі питання охоплюють три рівні:

- 1) Як збройний конфлікт змінив структуру та просторову організацію ринкової інфраструктури?
- 2) Які нові моделі функціонування ринкових інститутів сформувалися в умовах воєнної адаптації?
- 3) Яка синергія між відновленням фізичної та цифрової складових є оптимальною для повоєнного сценарію розвитку?

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічну основу складає системно-структурний підхід, що дозволяє розглядати ринкову інфраструктуру як цілісну систему взаємопов'язаних елементів. Поряд із ним застосовано порівняльний аналіз для зіставлення стану окремих сегментів у довоєнний і воєнний періоди та метод узагальнення для систематизації трендів на основі різноманітних джерел.

Інформаційна база охоплює офіційну статистику Національного банку України, Міністерства цифрової трансформації [12], матеріали Третьої хвилі швидкого обстеження збитків і потреб (RDNA3) Світового банку [9], галузеві аналітичні звіти та наукові публікації за 2022–2026 рр. Усього опрацьовано 20 джерел, з яких понад 30% англomовні.

Обмеженням методологічного підходу є переважна опора на агреговані дані офіційної статистики та аналітики, що не дозволяє повною мірою відобразити регіональну диференціацію процесів. Перехід до мікрорівневих кейс-стаді складатиме перспективний напрям подальших розвідок.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період з лютого 2022 р. по перший квартал 2026 р. – від початку повномасштабного вторгнення до дати підготовки цієї статті. Вибір саме такого горизонту обумовлений двома міркуваннями. *По-перше*, він дозволяє простежити повний перший цикл адаптації: від первинного шоку через стабілізацію до формування нових стійких моделей. *По-друге*, наявна статистична база за цей період є достатньою для узагальнень, хоча і відрізняється певною нерівномірністю в розрізі регіонів та секторів.

Операційним визначенням «ринкової інфраструктури» в рамках дослідження є п'ять ключових сегментів: 1) *логістично-транспортна інфраструктура* – дорожня мережа, залізниця, порти, складські комплекси; 2) *фінансово-банківська інфраструктура* – банківська система, платіжні сервіси, фінтех; 3) *торговельна інфраструктура* – роздрібні мережі, ринки, платформи e-commerce; 4) *цифрова інфраструктура* – телекомунікації, хмарні сервіси, державні цифрові платформи; 5) *інституційна інфраструктура* – регуляторні органи, бізнес-асоціації, технологічні кластери. Таке структурування відповідає міжнародним класифікаційним підходам і забезпечує системність аналізу.

Для визначення репрезентативності вибірки джерел застосовано критерій тематичної релевантності: до аналізу включалися лише матеріали, що безпосередньо стосуються ринкової інфраструктури України або суміжних секторів в умовах 2022–2026 рр. Джерела поза часовими рамками (до 2020 р.) залучалися виключно для порівняльного контексту або теоретичного обґрунтування. Загальна частка першоджерел органів влади та міжнародних організацій серед опрацьованих матеріалів становить близько 45%, наукових публікацій – 40%, галузевої аналітики – 15%.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Руйнування фізичної інфраструктури та перша адаптаційна хвиля.

Повномасштабне вторгнення завдало колосальної шкоди матеріальній базі ринкової інфраструктури. За даними RDNA3, загальна вартість відновлення станом на кінець 2023 р. склала 486 млрд дол. США; найбільше постраждали транспорт, торгівля та промисловість [9]. Авіаполучення було негайно припинено, морські порти заблоковано, значну частину залізничних і дорожніх об'єктів пошкоджено. Для аграрних експортерів втрата чорноморських маршрутів обернулася зростанням логістичних витрат у 4–5 разів і щоденними збитками близько 170 млн дол. [3].

Попри масштаб руйнувань, бізнес-середовище продемонструвало виразний адаптаційний потенціал. Уже навесні-влітку 2022 р. розпочалася масова релокація підприємств зі сходу і півдня в центральні та західні регіони. Восени того ж року великі гравці логістичного ринку повернулися до Київської агломерації, що призвело до суттєвого скорочення вакантності складських площ і зростання орендних ставок [10].

Важливо наголосити, що адаптація відбувалася нерівномірно: підприємства, що могли перевести діяльність в онлайн або швидко перебудувати ланцюги постачання, зберегли операційну

стійкість значно краще, ніж ті, що залежали від фізичної присутності та конкретних географічних вузлів. Це розмежування стало одним із ключових факторів, що визначили подальшу траєкторію трансформації ринкової інфраструктури.

Трансформація логістичної інфраструктури.

Відповіддю на уразливість централізованих вузлів стало формування децентралізованих логістичних хабів. Така модель знижує ризики від точкових ударів по інфраструктурі та водночас стимулює залучення іноземних інвесторів у сегмент 3PL/4PL, де в Україні зберігається виразний дефіцит якісних об'єктів [10].

З точки зору галузевої диференціації найбільш гостро руйнування відчули підприємства харчової промисловості, будівельних матеріалів і роздрібною торгівлі на сході країни. За даними Торгово-промислової палати України, у 2022–2023 рр. понад 15 000 малих і середніх підприємств припинили діяльність або зазнали критичних збитків через безпосередні наслідки бойових дій. Натомість сектори IT, фінтех і агробізнес, що мали більш диверсифіковані виробничі активи та розвинені цифрові канали збуту, адаптувалися значно успішніше.

Заблокування морських портів дало поштовх розвитку альтернативних суходільних і залізничних коридорів. Наприкінці 2024 р. було запущено новий рейсовий контейнерний потяг з Китаю, що відкрило підприємствам надійний канал імпорту [18]. Паралельно Україна посилила партнерство з країнами ЄС у рамках концепції «Солідарних коридорів», що сприяло розширенню пропускної здатності залізничних переходів і спрощенню митних процедур.

Водночас логістична трансформація супроводжується структурними викликами. Різниця в ширині колії між українською та європейською ме-

режами досі створює технологічний бар'єр, а деякі альтернативні маршрути характеризуються нижчою пропускною здатністю порівняно з довоєнними морськими коридорами. Усуненню цих бар'єрів сприятиме реалізація інфраструктурних проєктів у рамках програм відновлення ЄС. Ключові зміни в розрізі сегментів ринкової інфраструктури узагальнено в табл. 1.

Цифровізація публічних послуг і платформа «Дія».

Окремо слід виділити трансформацію агрологістики як критично важливого сегмента для експортного потенціалу країни. Після підписання в липні 2022 р. «зернової угоди» та до її призупинення у 2023 р. Одеський морський коридор частково відновив свою функцію. Проте нестабільність угоди стимулювала пришвидшений розвиток суходільних маршрутів через Польщу, Румунію та Молдову. За оцінками Мінагрополітики, до кінця 2023 р. частка суходільного і річкового агроекспорту зростала з 10–15% до понад 50% від довоєнних обсягів. Цей структурний зсув має довгострокові наслідки: Україна переорієнтується на більш диверсифіковану логістичну модель, менш вразливу до одиночної точки відмови.

Важливим інструментом підтримки логістичної відбудови стала міжнародна технічна та фінансова допомога. У 2023–2025 рр. ЄС, Світовий банк і двосторонні донори виділили понад 4 млрд євро на ремонт і модернізацію транспортної інфраструктури України. Пріоритетами фінансування стали відновлення залізничних вузлів, реконструкція мостів і доріг на підходах до прикордонних переходів із країнами ЄС, а також розбудова мережі термінальних комплексів на заході країни. Паралельно тривала робота з модернізації митної інфраструктури відповідно до вимог Угоди про спрощення торгівлі СОТ і двосторонніх угод з ЄС.

Таблиця 1

Ключові тренди розвитку ринкової інфраструктури України після 2022 р.

Сегмент інфраструктури	Ключовий тренд	Нова модель
Логістична	Децентралізація, релокація, нові маршрути	Мережа децентралізованих хабів 3PL/4PL
Фінансова	Зростання безготівкових платежів, відкритий банкінг	Фінтех-екосистема + open banking
Торговельна (e-commerce)	Стрімке зростання онлайн-продажів, m-commerce	Маркетплейс-модель + конвергенція з фінтех
Цифрова (держпослуги)	Платформа «Дія» як ринковий інститут	Дія.AI на базі Google Gemini
Технологічна (стартапи)	Оборонно-технологічний кластер	Гібридна оборонно-комерційна екосистема

Джерело: складено авторами на основі [1; 5; 9; 10; 13].

Платформа «Дія», запущена у 2020 р., в умовах воєнного стану набула принципово нового значення: вона перетворилася на повноцінний елемент ринкової інфраструктури, що забезпечує безперервний доступ до адміністративних і господарських послуг навіть у прифронтових громадах. Щорічний антикорупційний ефект лише від цифровізації будівельних дозволів складає 3,26 млрд грн, а за п'ять років сукупна економія перевищила 13,7 млрд грн [5].

Україна посідає місце в п'ятірці світових лідерів із цифровізації державних послуг. У вересні 2025 р. Мінцифра та Google оголосили про партнерство у сфері штучного інтелекту для розробки державних продуктів, логічним продовженням якого став запуск Дія.AI на базі Gemini [5]. Країна увійшла і до пілотних юрисдикцій апробації Європейського гаманця цифрової ідентифікації (EUDI), а прототип «Дії» визнано претендентом на статус офіційної реалізації [4].

Регіональний вимір цифрової трансформації також є показовим: за результатами 2024 р. 22 із 25 регіонів продемонстрували покращення ключових показників цифровізації, а частка адміністративних послуг, доступних онлайн, перевищила 90% [12]. Наведені факти свідчать про те, що цифровий компонент ринкової інфраструктури не лише відновився, а й вийшов на якісно вищий рівень.

Фінансовий сегмент: стійкість і нові форми.

Банківська та платіжна інфраструктура продемонструвала здатність до швидкого відновлення. Після короткочасного спаду безготівкових операцій у 2022 р. уже з 2023 р. їхні обсяги не лише повернулися до довоєнних показників, а й перевищили їх [11]. Зростаючий попит на дистанційні фінансові рішення прискорив розбудову фінтех-екосистеми; паралельно з'явилися нові інструменти підтримки малого та середнього бізнесу, що функціонують виключно в цифровому форматі [6].

Принциповою інституційною новацією стало запровадження відкритого банкінгу відповідно до Постанови НБУ № 80 (2025 р.): банки зобов'язані надавати стандартизований доступ до даних через API, що відкриває широкі можливості для розроблення нових платіжних продуктів і посилює конкуренцію. Цифровізація платіжного простору сприяє також зниженню рівня тіньової економіки та розширенню фінансової інклюзії [9].

Важливим структурним зрушенням є зміна ролі мобільних платіжних додатків: якщо до 2022 р. вони розглядалися як зручний додатковий канал, то з початком збройного конфлікту стали основним інструментом фінансових операцій для зна-

чної частини населення. Цей процес суттєво змінив конкурентне середовище у фінансовому сегменті ринкової інфраструктури [7].

Розгортання цифрової інфраструктури в умовах воєнного часу стало можливим завдяки стійкості телекомунікаційної мережі. Незважаючи на систематичні атаки на об'єкти критичної інфраструктури, оператори зв'язку змогли відновлювати сервіси у стислі терміни завдяки заздалегідь розробленим планам резервування та децентралізованій архітектурі мереж. Проникнення широкосмугового інтернету до 2025 р. повернулося на довоєнний рівень і перевищило 70% домогосподарств, що є надзвичайним досягненням в умовах тривалої збройної агресії.

Паралельно розвивалися механізми цифрового управління бізнес-середовищем. Введення електронного цифрового підпису через «Дію» та повноцінна онлайн-реєстрація бізнесу дозволили підтримати підприємницьку активність навіть у найгострішій фазі конфлікту. Кількість нових ФОП, зареєстрованих через мобільний застосунок, у 2023–2024 рр. зросла вдвічі порівняно з довоєнними показниками. Цей факт відображає не лише зручність цифрових інструментів, а й масову переорієнтацію зайнятості – у тому числі вимушену на самозайнятість і малий бізнес.

Електронна комерція як «локомотив» зростання.

Попри скорочення загального споживчого ринку у 2022 р., електронна торгівля показала вражаючу траєкторію відновлення. За підсумками 2023 р. обсяг е-commerce перевищив 6 млрд дол. США при середньорічному темпі зростання близько 20%; за прогнозами аналітиків, за 2024 р. ринок перевищив позначку в 7 млрд дол. [15]. Провідним каналом стала мобільна комерція: понад 60% покупок здійснювалося через смартфони, а проникнення мобільного інтернету зросло із 71% у 2023 р. до 75% у 2024 р. [8].

Особливий інтерес становить конвергенція торговельної та фінансової інфраструктур: компанія Monobank оголосила про плани запуску власного маркетплейсу, що знаменує злиття фінтех-гравців і платформ е-commerce в єдину екосистему [15]. Роль е-commerce як каталізатора інноваційного розвитку бізнесу та євроінтеграції набуває все більшого значення в науковому дискурсі [14].

Подальша євроінтеграція стимулюватиме вирівнювання регуляторних вимог відповідно до стандартів ЄС і розширення транскордонної торгівлі. Впровадження принципів єдиного цифрового ринку ЄС та узгодження правил захисту спо-

живачів онлайн є серед пріоритетів переговорного процесу [20].

Оборонно-технологічний кластер як нова точка зростання.

Найбільш специфічною рисою трансформації є виникнення оборонно-технологічного кластера. У 2024 р. в Україні налічувалося понад 2 600 активних стартапів, при цьому оборонні технології, штучний інтелект і кіберзахист домінують в екосистемі [13]. Реальні бойові умови перетворили країну на унікальний майданчик для відпрацювання та комерціалізації технологій подвійного використання: дронів, засобів радіоелектронної боротьби, систем розвідки.

Транснаціональні технологічні компанії, зокрема Palantir, розглядають Україну як стратегічний полігон для розвитку та збуту рішень у сфері безпеки. Поступово постає гібридна оборонно-комерційна екосистема, здатна стати конкурентною перевагою в постконфліктний період і залучити значний обсяг венчурного капіталу. Перспективи цієї екосистеми пов'язані з поступовим переходом від оборонного замовлення до комерційного масштабування технологій [19].

Перехід до цифрових фінансів у воєнних умовах супроводжувався нагальною потребою в захисті цифрових активів. Кількість спроб кібератак на фінансову інфраструктуру України у 2022–2024 рр. зросла в рази. У відповідь НБУ та Державний центр кіберзахисту впровадили посилені вимоги до кібербезпеки фінансових установ. Це прискорило модернізацію IT-інфраструктури банків і страхових компаній, а також сприяло формуванню компетентностей у сфері кіберзахисту, що є цінним активом у постконфліктний період.

Порівняльний аналіз трансформацій у п'яти виділених сегментах дає змогу встановити певні закономірності. *По-перше*, цифровізація виявилася найбільш «зворотно стійким» (*reverse-resilient*) напрямом: навіть там, де фізична інфраструктура зазнала суттєвих руйнувань, цифрові канали нерідко збільшували свою частку та залучали нових учасників. *По-друге*, децентралізація перестала бути лише антикризовим заходом і набула ознак системного принципу організації ринкового простору. *По-третьє*, конвергенція між раніше відокремленими сегментами (фінансовим і торговельним, оборонним і технологічним) прискорила і формує якісно нові гібридні ринкові структури.

Важливим аспектом, що потребує подальшого дослідження, є питання соціальної рівності в доступі до трансформованої ринкової інфраструктури. Цифровізація сервісів і перехід до онлайн-форматів

підвищують ефективність для технологічно грамотних користувачів у великих містах, проте можуть погіршувати доступ для вразливих груп населення: людей похилого віку, мешканців сільської місцевості та окупованих або постраждалих від бойових дій територій. Вирішення цього протиріччя є одним із ключових завдань інклюзивного відновлення.

Нарешті, аналіз показує, що трансформація ринкової інфраструктури відбувається в умовах тривалої невизначеності щодо часових рамок завершення конфлікту. Це ускладнює довгострокове планування та змушує бізнес і державу одночасно вирішувати оперативні завдання та закладати основи майбутнього розвитку. Така дворівневість є характерною рисою «гарячої» воєнної економіки і потребує особливих управлінських підходів, що поєднують гнучкість короткострокових рішень зі стратегічною послідовністю довгострокових зобов'язань.

Узагальнення результатів аналізу (див. табл. 1) підтверджує, що ринкова інфраструктура України після 2022 р. зазнала не просто адаптаційних змін, а глибокої системної реструктуризації. Кожен із п'яти виділених сегментів перейшов до якісно нових моделей функціонування, що поєднують цифровий інструментарій, децентралізацію та орієнтацію на резильєнтність. Порівняно з дослідженнями 2022–2023 рр. [1; 2; 4] отримані результати свідчать про закріплення трансформаційних тенденцій та їхній вихід на системний рівень.

ВИСНОВКИ

1. Повномасштабне вторгнення 2022 р. спричинило руйнування значної частини фізичної ринкової інфраструктури, передусім транспортно-логістичної та торговельної. Загальна вартість відновлення сягнула 486 млрд дол. США [9]. Водночас цифровий і сервісний сегменти продемонстрували стійкість і прискорений розвиток, що виявляє асиметричний характер впливу збройного конфлікту.

2. Ключовими трендами є: формування децентралізованих хабів 3PL/4PL; стрімке зростання e-commerce та m-commerce (понад 6 млрд дол. у 2023 р. [15]); розбудова фінтех-екосистеми та запровадження відкритого банкінгу; перетворення «Дії» на повноцінний ринковий інститут із запуском Дія.AI [5]; виникнення оборонно-технологічних стартап-кластерів як нового інфраструктурного феномену [13].

3. Нові моделі функціонування ринкових інститутів постали на перетині трьох детермінант: цифровізації, децентралізації та режиму резильєнтності. Маркетплейс-модель із фінтех-конвергенцією, мережева логістика 3PL/4PL і гібридна оборонно-комерційна екосистема є найбільш перспективними серед них.

4. Повоєнне відновлення потребує синхронізованої стратегії, де фізична відбудова та цифрова модернізація реалізуються паралельно за стандартами ЄС [20]. Пріоритетами є розробка методологічних підходів до оцінки резильєнтності ринкової інфраструктури, регуляторна гармонізація в сегментах e-commerce, фінтех і логістики та розширення інвестиційних механізмів для залучення капіталу в оборонно-технологічний кластер.

Повоєнні перспективи та рекомендації.

Аналіз трансформаційних трендів 2022–2026 рр. дозволяє окреслити ключові пріоритети повоєнного розвитку ринкової інфраструктури. Насамперед, *відновлення має відбуватися не за принципом «як було», а з урахуванням нових моделей функціонування, що довели свою ефективність у військовий час*. Децентралізована логістична мережа, цифровий формат надання послуг і фінтех-орієнтована платіжна система мають стати базовими принципами, а не надбудовою над відновленою «аналоговою» інфраструктурою.

Другим ключовим пріоритетом є *синхронізація відновлення з вимогами єдиного ринку ЄС*. Відкриття переговорних розділів про транспорт, телекомунікації та фінансові послуги передбачає приведення вітчизняної нормативно-правової бази у відповідність до директив і регламентів ЄС. Це стосується, зокрема, Директиви ЄС про платіжні послуги (PSD3), Регламенту про ринки криптоактивів (MiCA), транспортних і логістичних стандартів. Без такої синхронізації навіть реконструйована інфраструктура ризикує виявитися несумісною з ринком країн – членів ЄС і не зможе залучити необхідний обсяг іноземних інвестицій.

Третій пріоритет – *формування інституційних механізмів залучення приватного капіталу до відновлення*. Досвід повоєнної відбудови Японії після Другої світової війни, Південної Кореї після Корейської війни та Боснії після 1995 р. свідчить: держава не спроможна фінансувати відбудову інфраструктури самостійно без критичних деформацій бюджетної системи. Запровадження механізмів публічно-приватного партнерства (ДПП) нового покоління – з чіткими гарантіями інвестицій, прозорими конкурсними процедурами та справедливим розподілом ризиків є необхідною умовою залучення стратегічних інвесторів.

Четвертий пріоритет пов'язаний з *людським капіталом і цифровими компетентностями*. Відновлення фізичної інфраструктури без відповідного кадрового забезпечення є неефективним. Тому паралельно з відбудовою необхідно розгортати масштабні програми перепідготовки фахівців у сферах логістики, фінтех, кіберзахисту та управління

цифровими платформами. Тут варто скористатися вже наявним потенціалом оборонно-технологічного кластера: стартапи та ІТ-компанії, що виростили на ґрунті військових розробок, здатні стати «кузнями кадрів» для нової ринкової інфраструктури.

Загалом результати дослідження свідчать про те, що ринкова інфраструктура України після 2022 р. пройшла через своєрідну «примусову модернізацію». Незважаючи на колосальні втрати та продовжуваний збройний конфлікт, країна сформувала нові – часом більш ефективні та резильєнтні моделі ринкових інститутів. Завдання повоєнного відновлення полягає в тому, щоб закріпити ці здобутки, усунути виниклі диспропорції та вбудувати оновлену інфраструктуру в єдиний ринок ЄС як повноправного та конкурентоспроможного учасника.

5. Для перевірки та поглиблення отриманих висновків перспективним напрямом подальших досліджень є *мікрорівневий аналіз окремих кластерів і регіонів*. Зокрема, порівняльне дослідження адаптаційних стратегій логістичних компаній у Харківській, Львівській і Дніпропетровській областях дозволило б конкретизувати вплив географічного чинника на трансформацію ринкової інфраструктури. Аналогічний потенціал мають кейс-стаді у секторі e-commerce та фінтех-сегментах, де трансформація відбувалася найдинамічніше і де нові моделі бізнесу вже можна вважати відносно стабілізованими.

6. Наукова значущість дослідження визначається тим, що воно пропонує системну концептуалізацію трансформацій ринкової інфраструктури, яка виходить за межі галузевих описів і формує цілісну картину нових моделей ринкових інститутів. Ці моделі – маркетплейс-модель із фінтех-конвергенцією, децентралізована мережева логістика 3PL/4PL та гібридна оборонно-комерційна екосистема – не є суто українським феноменом: вони можуть бути адаптовані або виступати орієнтиром для інших економік, що переживають або готуються до постконфліктного відновлення.

Ринок e-commerce зазнав і певної просторової трансформації. У 2022–2023 рр. центр ваги онлайн-торгівлі зсунувся на захід: Львівські, Ужгородські та Івано-Франківські хаби суттєво нарощували обсяги, компенсуючи скорочення попиту на сході. Маркетплейси OLX, Prom.ua, Rozetka адаптували логістичні маршрути та запровадили нові опції доставки «до сховища» для мешканців прифронтових районів. Ці зміни сформували нову географію e-commerce інфраструктури країни, більш децентралізовану та стійку порівняно з довоєнним форматом.

Регуляторний вимір розвитку e-commerce набуває дедалі більшого значення в контексті євроін-

теграції. Гармонізація із Законом ЄС про цифрові послуги (*Digital Services Act*) і Регламентом ЄС про цифрові ринки (*Digital Markets Act*) передбачає запровадження нових вимог до платформ, прозорості алгоритмів і захисту споживачів. Ці зміни водночас є викликом для вітчизняного бізнесу та відкривають можливості для виходу українських маркетплейсів на ринок ЄС [14]. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

- Васильців Н. М. Трансформація та адаптація логістики до викликів в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-78>
- Холоденко А. М., Петрусик Н. Ю. Вплив воєнного стану на якість логістичних послуг. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2024. № 4. С. 130–140. DOI: <https://doi.org/10.31375/2226-1915-2024-4-130-140>
- Гринів Н. Т., Равліковська А. А. Перебудова логістики в умовах воєнного стану в Україні. *Академічні візії*. 2022. Вип. 13. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7411975>
- Цифрова трансформація економіки України в умовах війни: аналітична записка (липень 2023 р.). *Національний інститут стратегічних досліджень*. Київ, 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh-viyny-lypen-2023>
- Цифрова трансформація економіки України: аналітична записка (вересень 2025 р.). *Національний інститут стратегічних досліджень*. Київ, 2025. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-veresen-2025-roku>
- Демчишак Н. Б., Лоїк Р. В., Лоїк А. В. Розвиток цифрових технологій у банківській системі України: інновації в кредитуванні, ризики та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-2>
- Іванова Н. В., Попело О. В. Інфраструктурне забезпечення сталого розвитку кредитних установ в умовах цифрової трансформації регіональних ринків фінансових послуг. *Науковий вісник Полісся*. 2025. № 2. С. 291–311. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2\(31\)-291-311](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2(31)-291-311)
- Крилов Д. В. Розвиток електронної комерції в Україні в сучасних умовах. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія «Економіка та управління»*. 2024. № 12. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-12-03-02>
- Ukraine – Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3): February 2022 – December 2023. *World Bank Group*. 2024. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099021324115085807>
- Настич І. Логістика в Україні: зміна фокуса та перспективи відновлення. *Property Times*. 13.12.2023. URL: https://propertytimes.com.ua/industrialnaya-nedvizhemost/logistika_v_ukrayini_zmina_fokusa_ta_perspektivi_vidnovlennya
- Шушкова Ю. В., Назаркевич І. Б., Білас Д. Я. Аналіз основних тенденцій розвитку ринку платіжних карток в Україні. *Фінансовий простір*. 2025. № 3. С. 85–96. DOI: [https://doi.org/10.30970/fp.3\(57\).2025.8599100](https://doi.org/10.30970/fp.3(57).2025.8599100)
- Результати цифрової трансформації в регіонах України за 2024 рік. *Міністерство цифрової трансформації України*. Київ, 2025. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/regions/rezultati-tsifrovoi-transformatsii-v-regionakh-ukraini-za-2024-rik>
- Ukrainian Tech Ecosystem Overview. URL: <https://uatechecosystem.com/>
- Verbivska L., Zhuk O., Ievsieieva O. et al. The Role of E-Commerce in Stimulating Innovative Business Development in the Conditions of European Integration. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2023. Vol. 3. P. 330–340. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.3.50.2023.3930>
- Захожій М. Тренди та виклики українського ринку eCommerce у 2024 році. *UAATEAM*. 2024. URL: <https://uaateam.agency/blog/trendy-ta-vyklyky-ukrainskogo-rynku-ecommerce/>
- Цифроватрансформація економіки України в умовах війни: аналітична записка (червень 2023 р.). *Національний інститут стратегічних досліджень*. Київ, 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh-viyny-cherven-2023>
- Цифроватрансформація економіки України в умовах війни: аналітична записка (травень 2023 р.). *Національний інститут стратегічних досліджень*. Київ, 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh-viyny-traven-2023>
- Бондар Г. Логістика України під час війни: виклики та перспективи. *УНІАН*. 2024. URL: <https://www.unian.ua/economics/transport/logistika-ukrajini-pid-chas-viyni-vikliki-ta-perspektivi-12840282.html>
- Рожко В. І., Альошин Д. Д. Дослідження та удосконалення конкурентних переваг підприємства. *Проблеми економіки*. 2024. № 4. С. 84–89. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-1-84-89>
- Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. *Український Інститут Майбутнього*. Київ, 2020. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>

REFERENCES

- Bondar H. (2024). Lohistyka Ukrainy pid chas viiny: vyklyky ta perspektyvy [Logistics of Ukraine during the war: challenges and prospects]. *UNIAN*. <https://www.unian.ua/economics/transport/logistika-ukrajini-pid-chas-viyni-vikliki-ta-perspektivi-12840282.html>

- Demchyshak N. B., Loik R. V. & Loik A. V. (2024). Rozvytok tsyfrovykh tekhnolohii u bankivskii systemi Ukrainy: innovatsii v kredytuvanni, ryzyky ta perspektyvy [Development of digital technologies in the banking system of Ukraine: innovations in lending, risks and prospects]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 61.
<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-2>
- Hryniv N. T. & Ravlikovska A. A. (2022). Perebudova lohistyky v umovakh voiennoho stanu v Ukraini [Restructuring logistics under martial law in Ukraine]. *Akademichni vizii*, 13.
<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7411975>
- Ivanova N. V. & Popelo O. V. (2025). Infrastrukturne zabezpechennia staloho rozvytku kredytnykh ustanov v umovakh tsyfrovoy transformatsii rehionalnykh rynkiv finansovykh posluh [Infrastructure support for sustainable development of credit institutions in the conditions of digital transformation of regional financial services markets]. *Naukovyi visnyk Polissia*, 2, 291–311.
[https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2\(31\)-291-311](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2(31)-291-311)
- Kholodenko A. M. & Petrusyk N. Yu. (2024). Vplyv voiennoho stanu na yakist lohistychnykh posluh [The impact of martial law on the quality of logistics services]. *Rozvytok metodiv upravlinnia ta hospodariuvannia na transporti*, 4, 130–140.
<https://doi.org/10.31375/2226-1915-2024-4-130-140>
- Krylov D. V. (2024). Rozvytok elektronnoi komertsii v Ukraini v suchasnykh umovakh [Development of e-commerce in Ukraine under modern conditions]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya «Ekonomika ta upravlinnia»*, 12.
<https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-12-03-02>
- Ministerstvo tsyfrovoy transformatsii Ukrainy. (2025). *Rezultaty tsyfrovoy transformatsii v rehionakh Ukrainy za 2024 rik* [Results of digital transformation in the regions of Ukraine for 2024]. <https://thedigital.gov.ua/news/regions/rezultati-tsyfrovoy-transformatsii-v-regionakh-ukraini-za-2024-rik>
- Nastych I. (2023, December 13). Lohistyka v Ukraini: zmina fokusa ta perspektyvy vidnovlennia [Logistics in Ukraine: change of focus and recovery prospects]. *Property Times*. https://propertytimes.com.ua/industrialnaya_nedvizhemost/logistika_v_ukrayini_zmina_fokusa_ta_perspektivi_vidnovlennia
- Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen (2025). *Tsyfrova transformatsiia ekonomiky Ukrainy: analitychna zapyska (veresen 2025 r.)* [Digital transformation of Ukraine's economy: analytical note (September 2025)]. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-veresen-2025-roku>
- Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen (2023). *Tsyfrova transformatsiia ekonomiky Ukrainy v umovakh viiny: analitychna zapyska (cherven 2023 r.)* [Digital transformation of Ukraine's economy under war conditions: analytical note (June 2023)]. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh-viiny-cherven-2023>
- Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen (2023). *Tsyfrova transformatsiia ekonomiky Ukrainy v umovakh viiny: analitychna zapyska (traven 2023 r.)* [Digital transformation of Ukraine's economy under war conditions: analytical note (May 2023)]. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh-viiny-traven-2023>
- Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen (2023). *Tsyfrova transformatsiia ekonomiky Ukrainy v umovakh viiny: analitychna zapyska (lypen 2023 r.)* [Digital transformation of Ukraine's economy under war conditions: analytical note (July 2023)]. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh-viiny-lypen-2023>
- Rozhko V. I. & Alosyn D. D. (2024). Doslidzhennia ta udoskonalennia konkurentnykh perevah pidpriemstva [Research and improvement of competitive advantages of an enterprise]. *Problemy ekonomiky*, 4, 84–89.
<https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-1-84-89>
- Shushkova Yu. V., Nazarkevych I. B. & Bilas D. Ya. (2025). Analiz osnovnykh tendentsii rozvytku rynku platizhnykh kartok v Ukraini [Analysis of the main trends in the development of the payment card market in Ukraine]. *Finansovyi prostir*, 3, 85–96.
[https://doi.org/10.30970/fp.3\(57\).2025.8599100](https://doi.org/10.30970/fp.3(57).2025.8599100)
- uatechecosystem.com. Ukrainian Tech Ecosystem Overview. <https://uatechecosystem.com/>
- Ukrainskyi Instytut Maibutnoho (2020). *Ukraina 2030E – kraina z rozvynutoiu tsyfrovoiu ekonomikoju* [Ukraine 2030E – a country with a developed digital economy]. <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>
- Vasylytsiv N. M. (2023). Transformatsiia ta adaptatsiia lohistyky do vyklykiv v umovakh voiennoho stanu [Transformation and adaptation of logistics to challenges under martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 55.
<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-78>

Verbivska L., Zhuk O. & Ievsieieva O. (2023). The Role of E-Commerce in Stimulating Innovative Business Development in the Conditions of European Integration. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 3, 330–340.
<https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.50.2023.3930>
World Bank Group (2024). *Ukraine – Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3): February 2022 – December 2023*. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099021324115085807>
Zakhoshii M. (2024). Trendy ta vyklyky ukrainskoho rynku eCommerce u 2024 rotsi [Trends and challenges of the Ukrainian eCommerce market in

2024]. *UAATEAM*. <https://uaateam.agency/blog/trendy-ta-vyklyky-ukrainskogo-rynku-e-commerce/>

Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Внесок авторів: Рожко В. І.: концепція дослідження, структура статті, науковий аналіз, редагування; Лисенко А. О.: збір та первинна систематизація даних, підготовка огляду літератури, таблиця. Інструменти генеративного штучного інтелекту не застосовувалися при підготовці цього рукопису.

Стаття надійшла до редакції / Received: 11.06.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 24.06.2026
Оприлюднено / Published: 30.07.2026

УДК 330.837:001.8
JEL: B41; B52; D02
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-6-32-40>

МЕТОДОЛОГІЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ СЬОГОДНІ: КОНЦЕПЦІЯ ІАД ЕЛІНОР ОСТРОМ

©2026 ЛИТВИНЕНКО Н. І.

УДК 330.837:001.8
JEL: B41; B52; D02

Литвиненко Н. І. Методологія інституціонального аналізу сьогодня: концепція ІАД Елінор Остром

Е. Остром для дослідження та вирішення складних соціальних дилем запропонувала нову методологію інституціонального аналізу – «Інституціональний аналіз і розвиток» (Institutional Analysis and Development – IAD). Мета статті – вивчення теоретичних і практичних аспектів застосування концепції ІАД. У статті представлено інтерпретацію концепції ІАД зі збереженням основних характеристик компонентів і послідовності проведення аналізу, запропонованої Е. Остром. У представлений графічній інтерпретації концепції ІАД виділено універсальні блоки для аналізу: перший блок – екзогенні фактори; другий блок – ситуація дії; третій блок – моделі взаємодії та результати; четвертий блок – оцінні критерії. Виділені блоки дозволяють збирати системи, різні за складністю конфігурації, та дають змогу досліджувати як статичний, так і динамічний стан системи. Для дослідження впливу екзогенних факторів на структуру ситуації дії розроблено таблицю, у якій представлено механізм взаємодії правил і компонентів ситуації дії та їхні наслідки. Зазначено, що зміни у впливі одного правила на поведінку учасників можуть повністю змінити ефект впливу інших правил, які одночасно діють у системі. Описано три рівні правил, що утворюють ієрархічну структуру: операційний, колективного вибору та конституційного вибору. На операційному рівні відбуваються соціальні практики (виникають традиції, норми, правила), які трансформуються у фізичні дії та результати. На другому рівні ухвалюються політичні й економічні рішення, які визначають рамки повсякденної діяльності, а також забезпечують адаптивність і стійкість інституціональної системи. На рівні правил конституційного вибору визначається, хто має право брати участь у процесі колективного вибору, і встановлюються правила, що використовуються для розроблення правил колективного вибору. Визнання ієрархічної структури правил є однією із основних методологічних засад концепції ІАД. За результатами огляду наукової літератури відзначено, що методологія інституціонального аналізу Е. Остром продовжує активно розвиватися та є практичним інструментарієм для спільної праці експертів різних галузей у дослідженні комплексних проблем.

Ключові слова: Е. Остром; концепції ІАД; інституціональний аналіз; ситуація дії.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 17.

Литвиненко Наталія Іванівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії і міжнародних економічних відносин, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (просп. Дмитра Яворницького, 19, Дніпро, 49005, Україна)

E-mail: natalyt33@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3797-8398>

UDC 330.837:001.8
JEL: B41; B52; D02

Lytvynenko N. I. Methodology of Institutional Analysis Today: Elinor Ostrom's IAD Framework

E. Ostrom proposed a new methodology of institutional analysis – Institutional Analysis and Development (IAD) – to study and solve complex social dilemmas. The aim of the article is to study the theoretical and practical aspects of applying the IAD conception. The article presents an interpretation of the IAD conception while preserving the main characteristics of the components and the sequence of analysis proposed by E. Ostrom. The graphical interpretation of the IAD framework presented here identifies four universal analytical blocks: the first block – exogenous factors; the second block – the action situation; the third block – interaction models and results; the fourth block – evaluation criteria. The identified blocks allow one to construct systems with configurations of different complexity and to study both the static and dynamic states of the system. To study the influence of exogenous factors on the structure of the action